

Розвиток особистості

1. Поняття «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність» у сучасній науці
2. Структура особистості

Література

1. Вітенко І.С., Борисюк А.С., Вітенко Т.І. Основи психології. Основи педагогіки: Навчально-методичний посібник. — Чернівці: Книги — ХХІ, 2006. — 200 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. — 576 с.
3. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. - 2-ге вид., виправ., доп. — Київ : Академвидав, 2006. — 520 с.
4. Мельничук І. М. Вікова і педагогічна психологія : навч.-метод. посіб. для вивчення курсу / І. М. Мельничук. — Тернопіль : ТНЕУ, Економічна думка, 2006. — 144 с.

Тлумачення поняття «людина»

- найвищий ступінь живих організмів на Землі;
- жива істота, яка досягла найвищого розвитку на Землі, суб'єкт суспільно-історичної діяльності;
- біосоціальна істота, наділена мовою, свідомістю, вищими психічними функціями

Сутність понять “індивід”

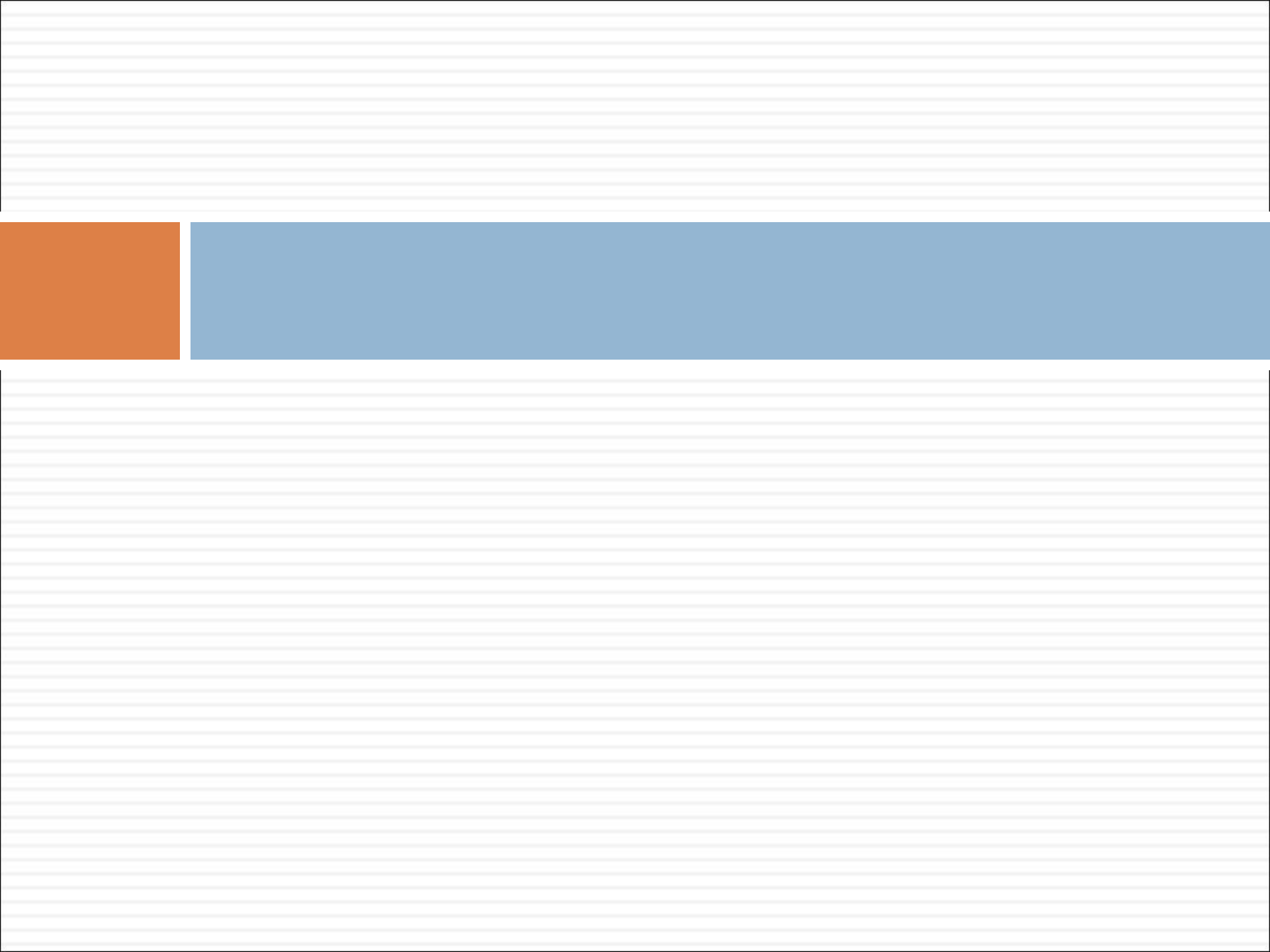
Індивід (лат. *individuum* — неділимий) — людина як представник людської спільноти, соціуму (групи, класу, нації тощо).

«ИНДИВИД» - обозначает
биологическую сущность человека

The diagram consists of a title at the top, two blue ovals below it, and two arrows. The first arrow points from the title to the left oval, and the second arrow points from the title to the right oval. The background has a light blue horizontal band and an orange rectangle on the left side.

**возрастно-
половые
свойства**

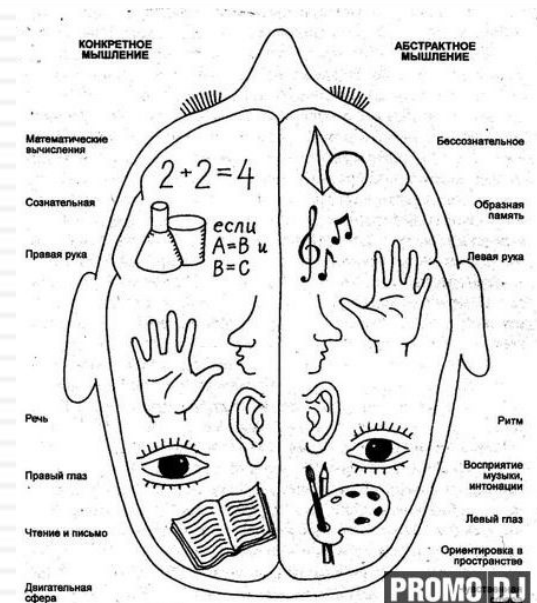
**индивидуальн
о-
типические
свойства**

Характеристики индивида:

- **возрастно-половые:**
 - половой диморфизм;
- **процессе становления индивида (стадии онтогенетической эволюции)**

- **индивидуально-типические:**
 - **конституциональные особенности (телосложение и биохимическая индивидуальность),**
 - **нейродинамические свойства мозга,**
 - **особенности функциональной геометрии больших полушарий (симметрии – асимметрии).**

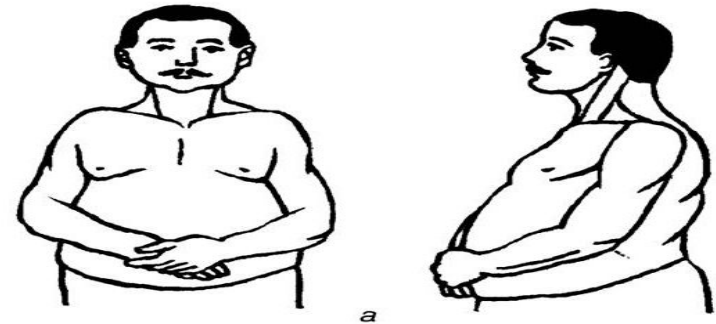

Немецким психолог Эрнстом Кречмер- «характер - телосложение».

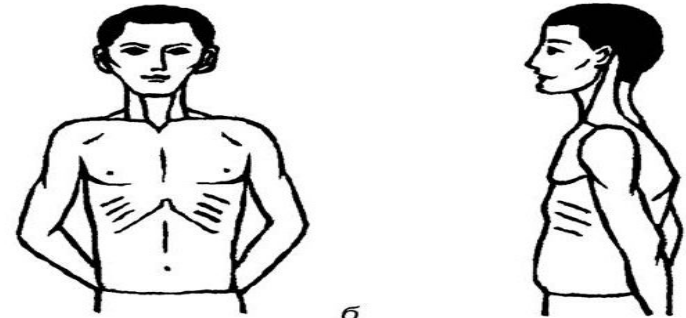
Пикнический тип.

Это человек приземистый, с широкой костью, с толстой шеей и основательным туловищем.

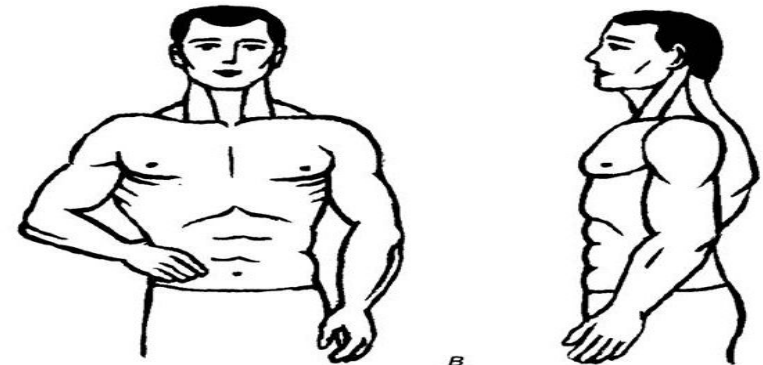
По характеру — циклоид. Спокоен, добросердечен, радостно относится к жизни.

□ **Астенический тип.** Человек худощавый, невысокий, лептосомный (узкий). По характеру т. н. шизоид. Молчаливый и замкнутый в себе интроверт.

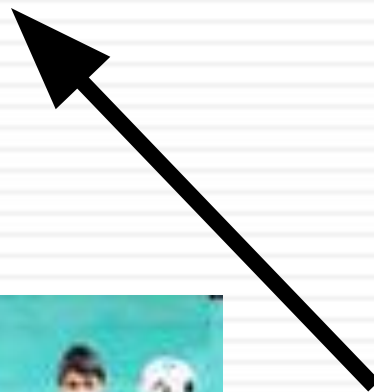

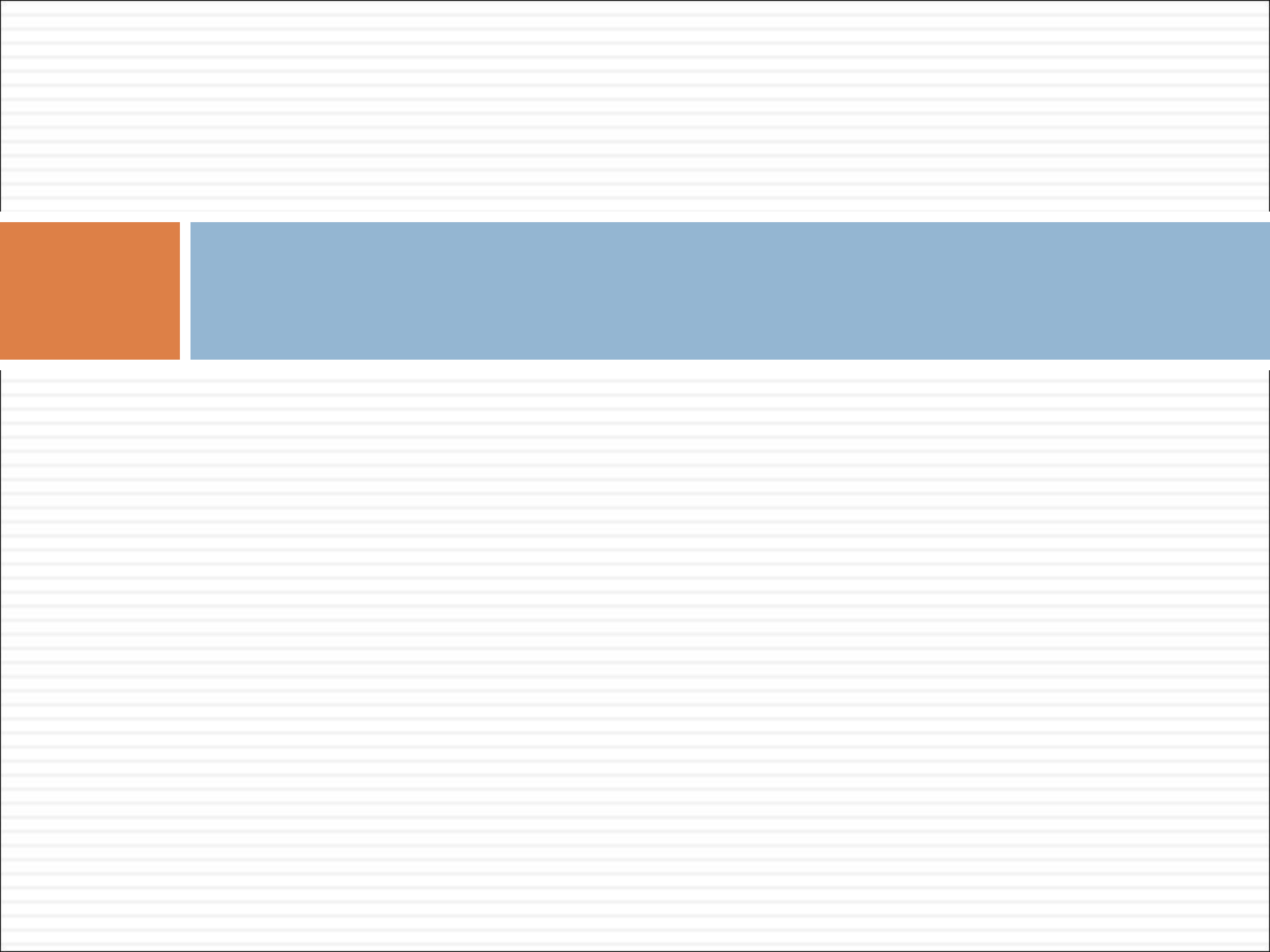
□ **Атлетический, смешанный тип.** Наиболее распространенный тип — следствие смешения двух разных групп гормонов. Высок и физически крепок, по характеру может иметь черты и от циклического и от шизоидного типа.

Свойства индивида -

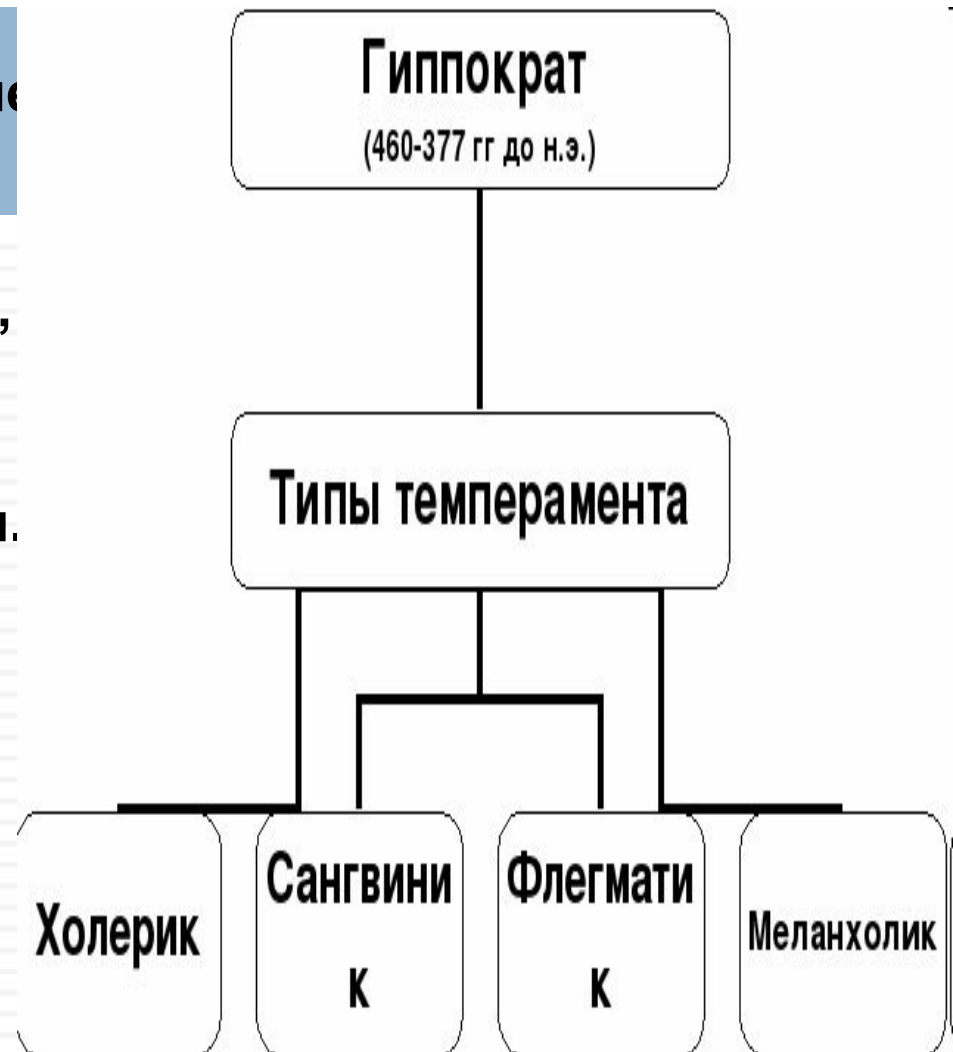
**Высшая интеграция
всех этих свойств
представлена в
темпераменте, с
одной стороны, и
задатках – с другой.**

Темперамент -

□ Темперамент (лат. *temperamentum* – надлежащее соотношение частей) — устойчивое объединение индивидуальных особенностей личности, связанных с динамическими, а не содержательными аспектами деятельности.

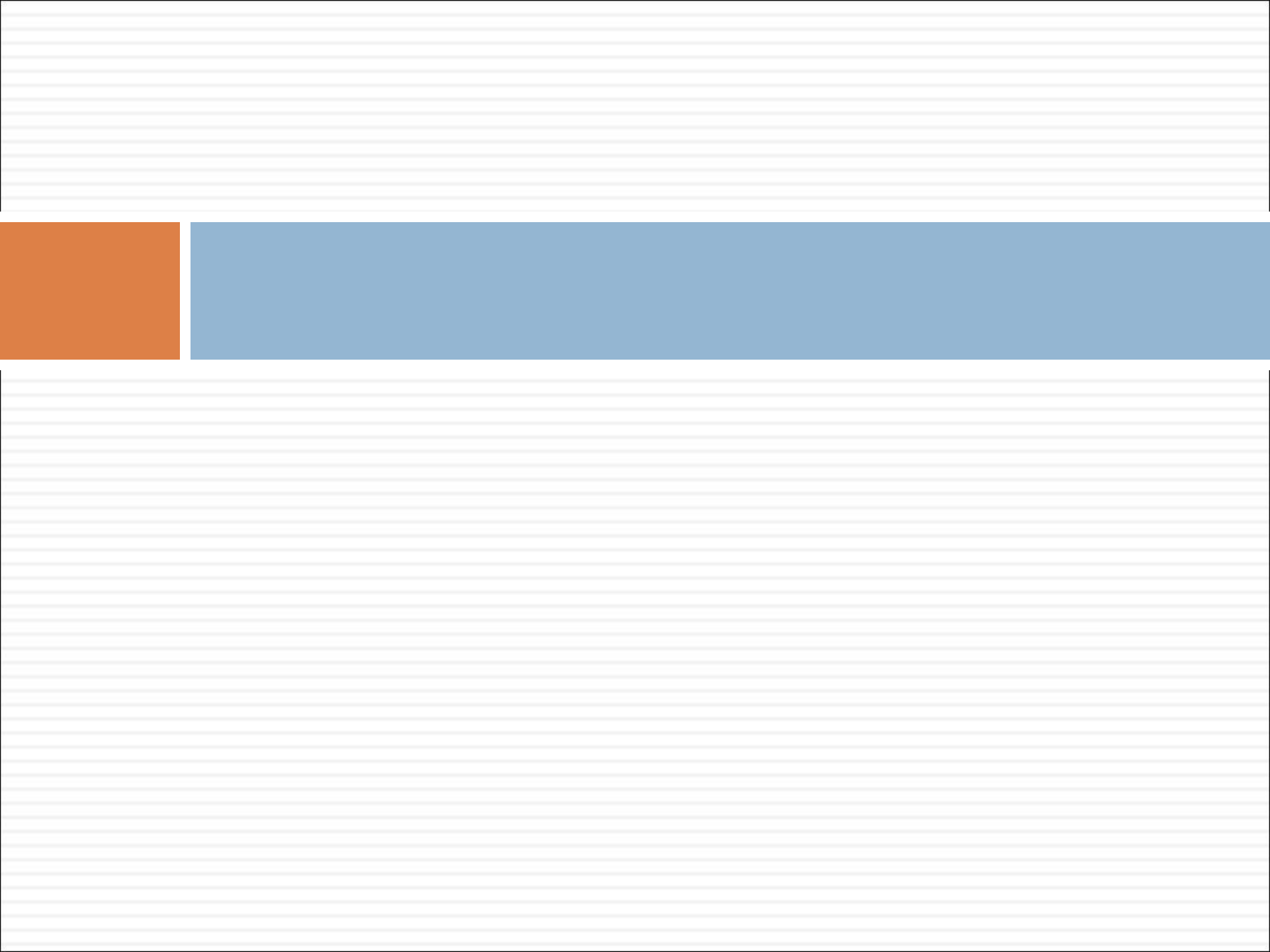

ИНДИВИД - биологическое начало личности:

- Таким образом, свойства индивида: возрастно- половые и индивидуально-типические определяет динамику психофизиологических функций:
сенсорных, мнемических, вербально (словесно)-логических и т. д.) и структуру органических потребностей.

Особистість

Особистість — соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин

Личность («personality» - лат, англ.) – персона – маска.

это человек, взятый в системе таких его психологических характеристик, которые социально обусловлены, проявляются в общественных по природе связях и отношениях, являются устойчивыми и определяют нравственные поступки человека, имеющие существенное значение для него самого и окружающих.

Особистість характеризують такі ознаки:

- розумність
- відповідальність
- свобода
- особиста гідність
- індивідуальність

Сутність поняття «індивідуальність»

Індивідуальність — сукупність зовнішніх та внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей

Соціалізація

Соціалізація — процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків та відносин.

Определение личности С.Л. Рубинштейна

**личность есть
совокупность
внутренних условий,
через которые
преломляются все
внешние
воздействия.**

Психологическая структура личности:

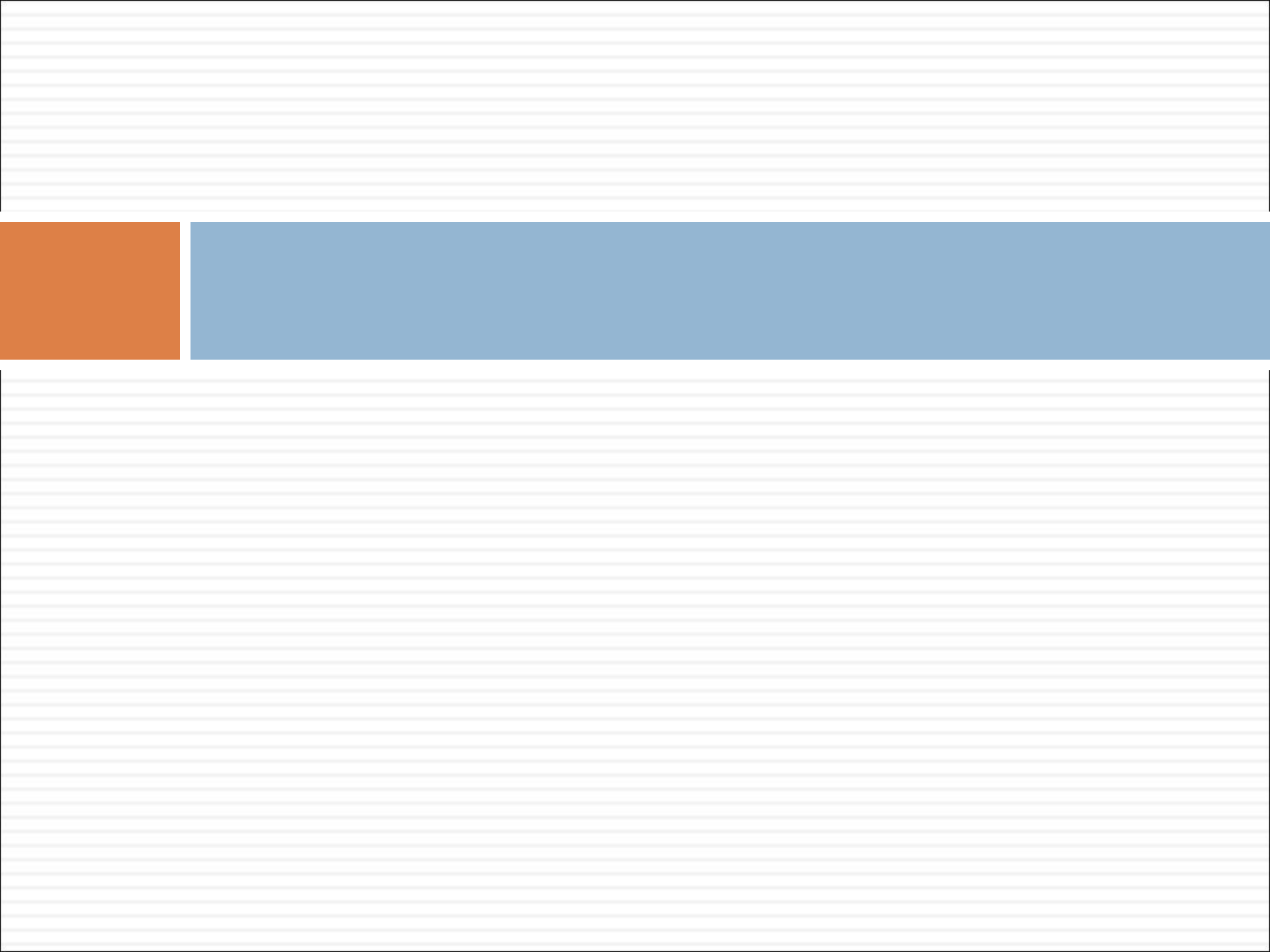

Вікові особливості особистості

- Критеріями розвитку людини є

- анатомічні,
- фізіологічні,
- психологічні,
- педагогічні,
- фізичні

показники стану організму

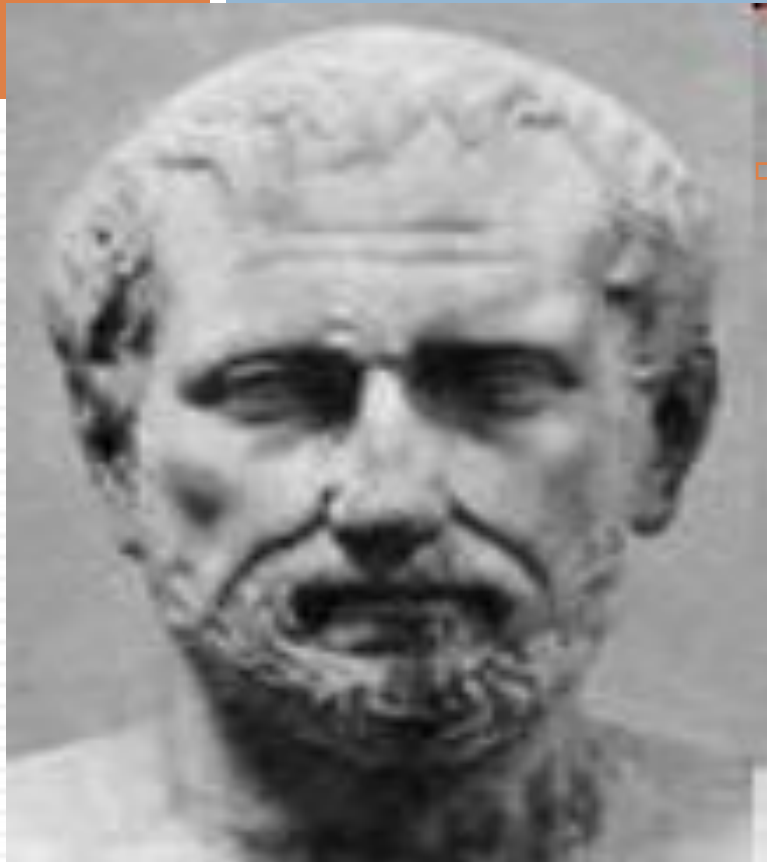

Личность характеризуется:

- 1) **активностью** - стремлением субъекта выйти за собственные пределы, расширить сферу деятельности, действовать за границами требований ситуации и ролевых предписаний;
- 2) **направленностью** - устойчивой доминирующей системой мотивов - интересов, убеждений, идеалов, вкусов и прочего, в чем проявляют себя потребности человека;
- 3) **глубинными смысловыми структурами** (системами смысловыми динамическими, согласно Л. С. Выготскому), обуславливающими ее сознание и поведение; они относительно устойчивы к вербальным воздействиям и преобразуются в деятельности совместной групп и коллективов (принцип опосредования деятельности);
- 4) **степенью осознанности своих отношений к действительности:** отношения, установки, диспозиции и пр.

Развитая личность обладает развитым **самосознанием**, что не исключает неосознаваемой психической регуляции важных сторон ее активности. Субъективно для индивида личность выступает как его Я, как система представлений о себе, конструируемая индивидом в процессах деятельности и общения.

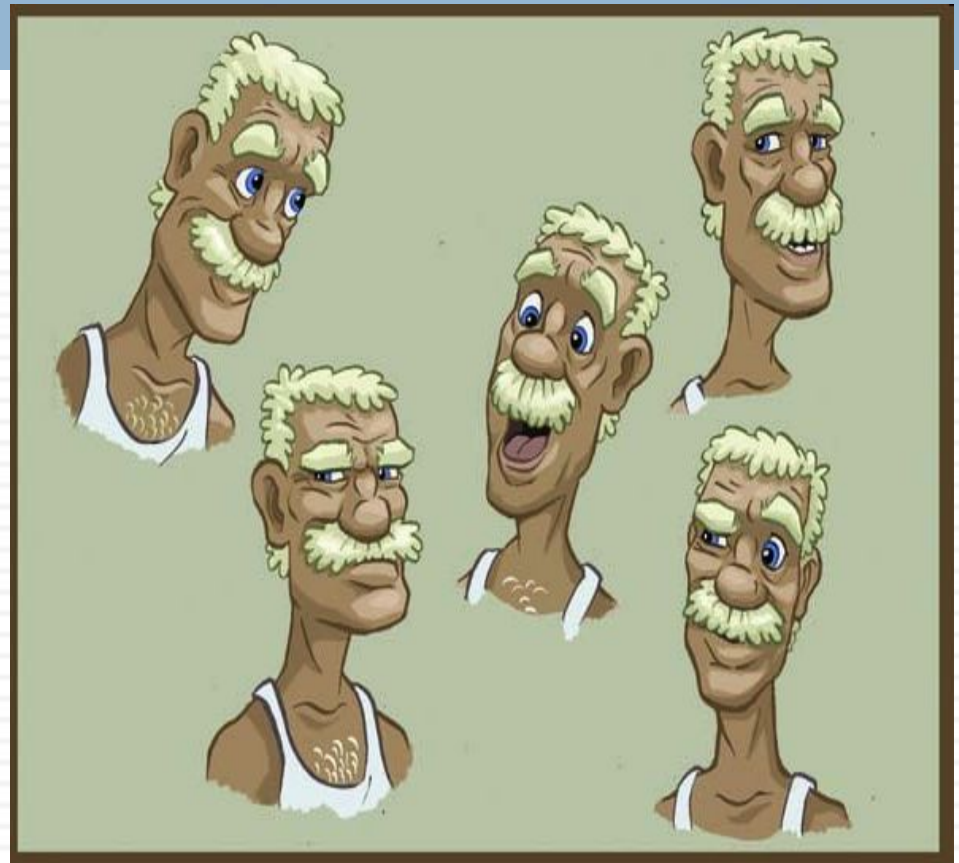
Особенности поведения: темперамент и характер:

- Характер в буквальном переводе с греческого означает «чеканка», «зарубка», «отпечаток».
- **Теофраст впервые предложил термин «характер» для обозначения комплекса признаков, отличающих одного человека от другого.**

Характер - это

- — система устойчивых отношений личности к миру,
другим людям
- и самому себе,
формирующаяся под
влиянием условий жизни
и воспитания и
проявляющаяся в
особенностях
социального поведения.

Все типологии человеческих характеров исходили из ряда идей:

- 1. Характер человека формируется довольно рано в онтогенезе и на протяжении остальной его жизни проявляет себя как более или менее устойчивый.
- 2. Те сочетания личностных черт, которые входят в характер человека, не являются случайными. Они образуют четко различимые, позволяющие выявлять и строить типологию характеров.
- 3. Большая часть людей в соответствии с этой типологией может быть разделена на группы.

ЛИЧНОСТЬ - ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬ

Личность - это система отношений: дружеских, любовных, семейных, производственных, политических и т.д., а они, в свою очередь, определяются общественными отношениями.

- **Личность есть сложная система социально значимых актов, проявление способностей в социальном мире. Поэтому основная функция личности - это развитие своих способностей.**

- **Индивидуальность - неповторимое своеобразие психики каждого человека, осуществляющего свою деятельность в качестве субъекта развития общественно-исторической культуры.**
- **Человек многогранен: в нем есть и животное начало (организм), и социальное (личность), но в нем есть и чисто человеческие качества (индивидуальность). Индивидуальность - это то, что отличает человека от животного и социального мира.**

Гуманист – Карл Роджерс

Индивидуальностью назвал

- **«полноценно функционирующего человека,**

- **для обозначения людей, которые используют свои способности и таланты, реализуют свой потенциал и движутся к полному познанию себя и сферы своих переживаний. Личностные качества и индивидуальные дополняют друг друга».**

CARL ROGERS
(1902-1987)

3 группы исследования личности:

1. Методологические и самые общие теоретические проблемы личности;

□ 2. Эмпирическое изучение конкретных структурных составляющих личности и личностных феноменов;

□ 3. Целостные авторские теории личности.

В 1920-1930 годах закладывается методологические основы советской психологии

(слева на право): М.Я. Басов,
Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев,
С.Л. Рубинштейн

Деятельностная теория:

Согласно С.Л. Рубинштейну и Б.Г. Ананьеву, исходными характеристиками человека как субъекта деятельности являются сознание (отражение объективной действительности) и деятельность (преобразование действительности).

- Именно деятельность, понимаемая как сложная динамическая система взаимоотношений с миром, краеугольным камнем в формировании свойств личности. С. Л. Рубинштейн отмечал: «В труде, игре и учении – в них всех совместно и в каждом из них по-своему и проявляется, и формируется личность.

Психологическая структура деятельности:

Концепція персоналізації А.В. Петровського в нутрі особистості можна вирізнити 3 складові:

Внутрішньоіндивідну
(інтеріндивідну): темперамент,
характер, здібності;

- **Інтеріндивідну** (спілкування);
- **Надіндивідну** (метаіндивідну):
виноситься за межі органічного тіла
індивіда, так і поза зв'язки “тут і тепер”
з іншими індивідами;

Безособистість -

Це характеристика особи, яка байдужа до інших людей, не змінює і їхньому житті й поведінці, не збагачує і не збіднює їх.

- **Квазіперсоналізація – це реалізація потреби бути особистістю поза діяльністю, спроба з непридатними засобами.**

Платонов К.К. вирізняє 4 підструктури:

1. підструктура спрямованості;
2. підструктура доствіду;
- 3. підструктура форм відображення;
- 4. біологічно зумовлена підструктура.

Отже,

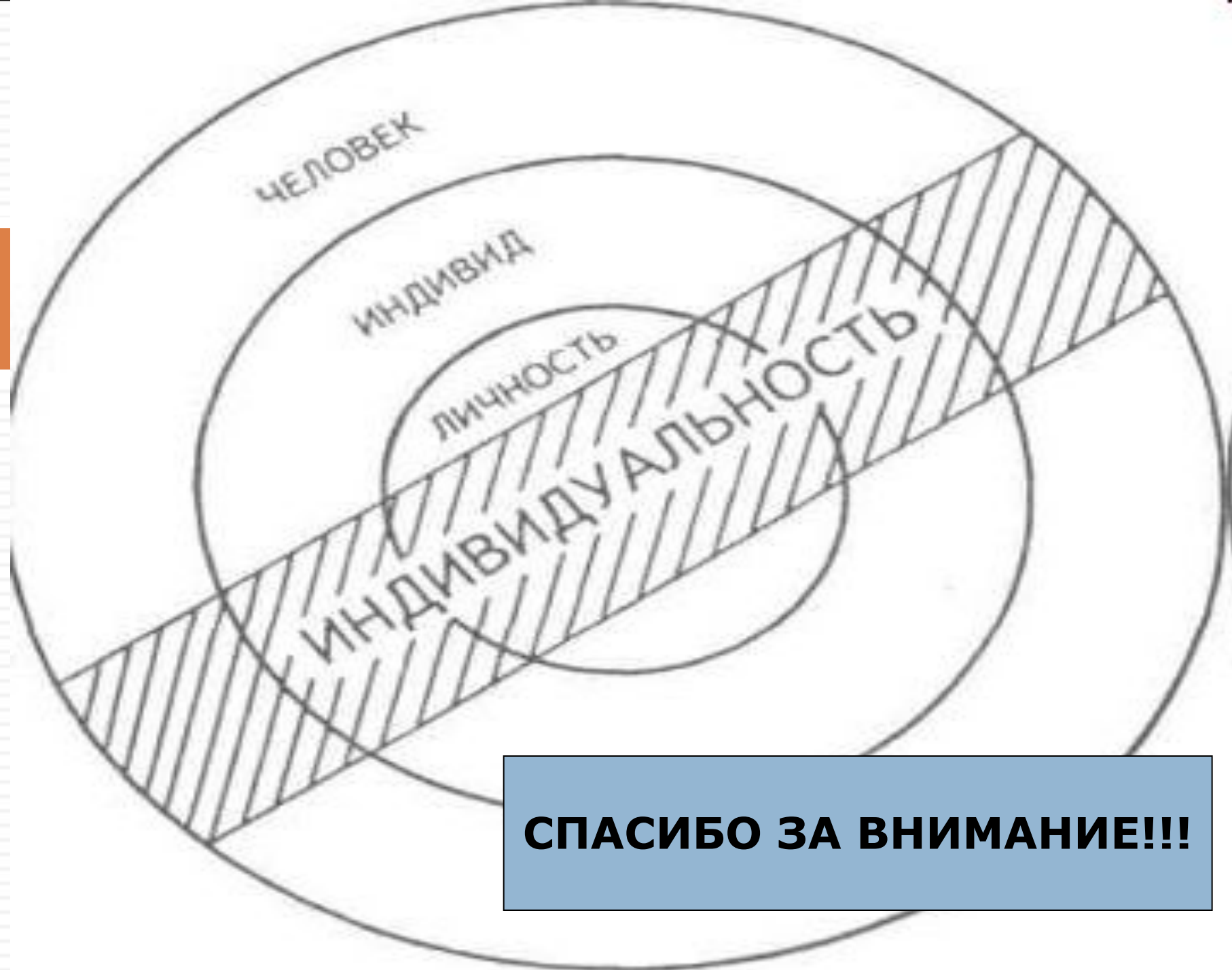
Поняття “особистість” ті “індивідуальність” не тотожні, але тісно взаємопов'язані.

 Природа особистості, її структура та зростання розглядаються в межах різних психологічних підходів.

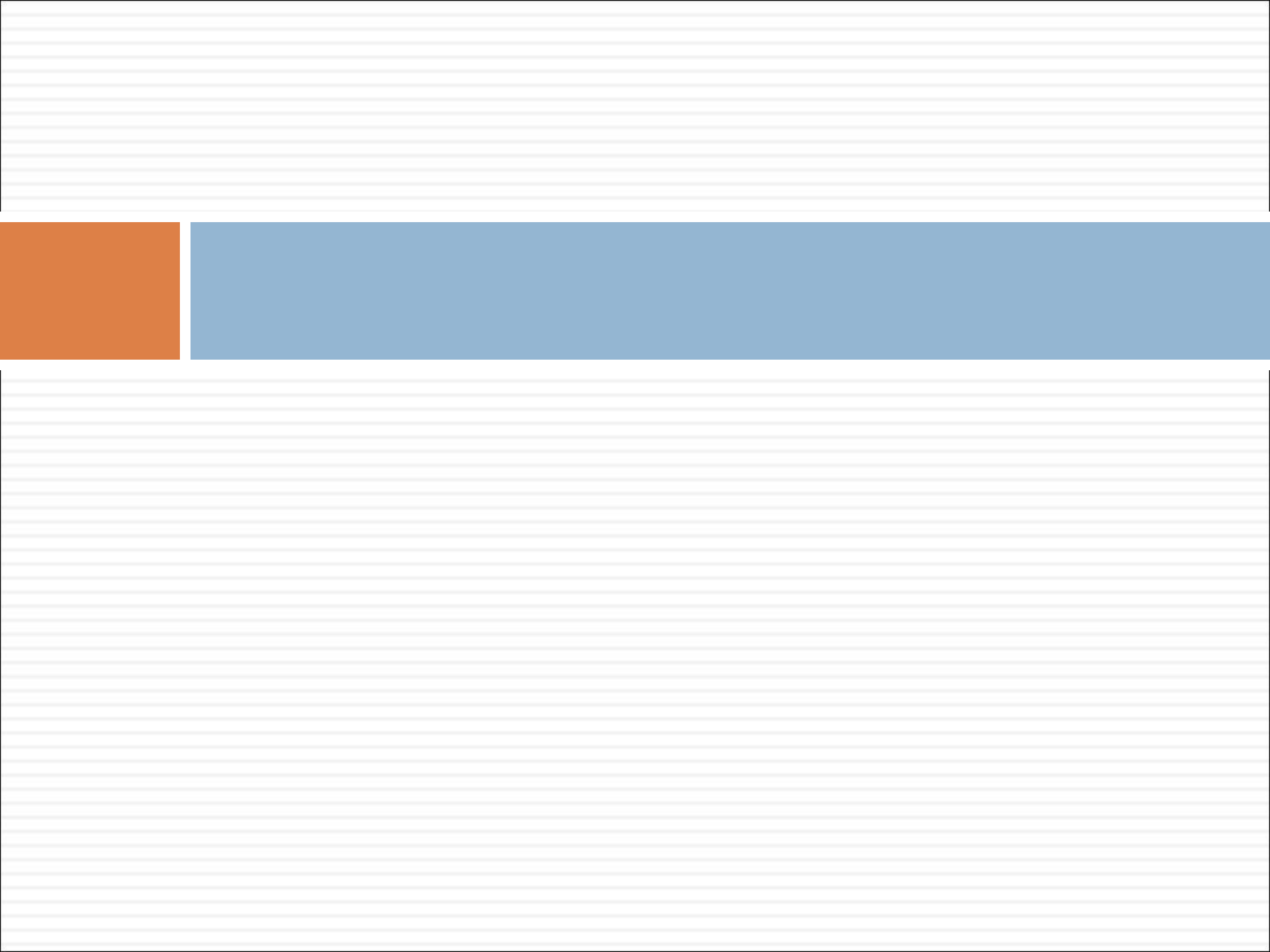

ВЫВОД:

- **Личность – это многомерная и многоуровневая система психологических характеристик, которые обеспечивают индивидуальное своеобразие, временную и ситуативную устойчивость поведения человека.**
- **К основным факторам развития личности можно отнести следующие факторы: генетический, социальный, активность самой личности, а также случай.**

СПАСИБО ЗА ВНИМАНИЕ!!!

Вікова психологія

• *Вікова психологія* є галуззю психологічної науки про індивідуальний розвиток людської психіки в онтогенезі на різних вікових стадіях

Структура вікової психології:

- психологія пренатального періоду,
- дитяча психологія,
- психологія молодшого школяра,
- психологія підлітка,
- психологія ранньої юності,
- психологія дорослості,
- геронтопсихологія

Педагогічна психологія

(засновник К.Д.Ушинський (1823-1871))

- ▣ **Педагогічна психологія** вивчає психологічні проблеми навчання і виховання, закономірності процесу засвоєння людиною соціального досвіду в умовах навчально-виховного процесу і диференціюється на кілька галузей знань:
 - ▣ психологія навчання,
 - ▣ психологія виховання,
 - ▣ психологія учителя

Онтогенез

- ▣ **Онтогенез** – це індивідуальний розвиток організму від зародження до кінця життя
- ▣ **Онтогенез людини** – це цілісний безперервний процес **кількісних і якісних** змін, який охоплює становлення людини в біологічному, психічному і соціальному плані; це **становлення людини** як організму, як свідомої суспільної істоти і як особистості; це розвиток, формування, дозрівання становлення – необхідні, послідовні, **прогресивні зміни живої людської системи**.

Когнітивна модель періодизації розвитку особистості (за Ж.Піаже)

4 стадії когнітивного розвитку:

- 1. Сенсомоторна*
- 2. Доопераційна*
- 3. Конкретних операцій*
- 4. Формальних операцій*

Психосоціальна концепція періодизації розвитку особистості (за теорією Еріксона)

Стадія	Назва стадії розвитку	Вік
□ I	дитинство	До 1 року
□ II	ранній вік	1-3 роки
□ III	дошкільний вік	3-6 років
□ IV	шкільний вік	6-11 років
□ V	юнацький вік	11-20 років
□ VI	молодість	20-25 років
□ VII	зрілість	до 60 років
□ VIII	старість	після 60 років

Теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С.Виготського

Становлення людини як індивіда та особистості, за Л.Виготським, передбачає діалектичну взаємодію двох взаємопов'язаних видів розвитку – природного (генотип + природне середовище) і соціального (сім'я, суспільство, виховання, научіння).

Основні положення теорії Л. Виготського

- Кожному віку притаманна своя специфічна **соціальна ситуація розвитку**
- При переході від однієї вікової ступені до іншої виникають **новоутворення**
- При зміні стабільних періодів виникають **вікові кризи**

4 закони психічного розвитку дитини (за Л.Виготським)

- 1. Закон *циклічності*
- 2. Закон *нерівномірності розвитку*
- 3. Закон „*метаморфози*”
- 4. Закон поєднання процесів *еволюції та інволюції* в розвитку дитини

Теорія діяльності О.М. Леонтьєва

Види провідної діяльності:

- - емоційно-безпосереднє спілкування немовляти з дорослими (0-1 рік);
- - предметно-маніпулятивна діяльність дітей раннього віку (1-3 роки);
- - сюжетно-рольова гра у дошкільнят (3-6 років);
- - навчальна діяльність у школярів;
- - інтимно-особистісне спілкування підлітків;
- - професійно-навчальна діяльність у старшому шкільному віці.

Критерії визначення психологічного віку (за Д.Б.Ельконіним)

- 1) соціальна ситуація розвитку
- 2) провідний тип діяльності;
- 3) основні новоутворення розвитку;
- 4) вікові кризи.

За Д.Б.Ельконіним дитинство ділиться на 7 періодів:

- 1) вік немовляти – до 1 року;
- 2) раннє дитинство – 1-3 роки;
- 3) молодший і середній дошкільний вік – 3-5 років;
- 4) старший дошкільний вік – 5-7 років;
- 5) молодший шкільний вік – 6-10 років;
- 6) підлітковий вік 10-14 років;
- 7) ранній юнацький вік – 13 (14-16) 17 років.

Хронологія вікових криз

- криза новонародженого (до 1 міс.);
- криза одного року;
- криза трьох років;
- криза семи років;
- підліткова криза (11-12 років);
- юнацька криза.

Етапи життєвого циклу особистості у сучасній віковій психології

- ▣ **1. Пренатальний
(внутріутробний)**
- ▣ **2. Дитинство**
- ▣ **3. Отроцтво**
- ▣ **4. Зрілість**

Стадії пренатального (внутріутробного) етапу

- а) гермінальна (передзародкова) стадія, що триває 2 тижні
- б) зародкова (ембріональна) стадія – до кінця другого місяця розвитку
- в) стадія плоду – від третього місяця розвитку до народження

Найбільш небезпечними для організму є такі періоди

- 1) спермогенез – вихід яйцеклітини із фолікули яєчника, запліднення, занурення заплідненого яйця у слизовий шар матки (7-8 доба запліднення);
- 2) період формування окремих органів плода і плаценти (3-8 тиждень);
- 3) диференціація функцій органів і систем плода (20-24-й тиждень);
- 4) момент народження;
- 5) період адаптації новонародженої дитини

Новонародженість

- ВИХОВАННЯ ЗВОДИТЬСЯ В ОСНОВНОМУ ДО фізичного розвитку дитини і піклуванню про її здоров'я;
- ВАЖЛИВИМ ЗАВДАННЯМ Є створення умов для активного функціонування органів чуття, що забезпечує розвиток нервової системи, мозку.

Немовлячий період

- виховуючий, освітній, навчаючий вплив здійснюють на дитину дії з предметами, спілкування з дорослими;
- завдання виховання полягає в забезпеченні можливості всіх пізнавальних процесів.

Раннє дитинство

- від виховання залежить засвоєння моральних норм, вимог, якими оволодіває дитина;

- завдання - забезпечити різносторонню діяльність, різноманітні форми спілкування, що сприяє розвитку самостійності.

Дошкільний період

фізичний розвиток
передбачає охорону
здоров'я, розвиток рухових
вмінь;

- розумове виховання формує систему уявлень про оточуючий світ, інтелектуальні вміння;
- в моральному вихованні, спираючись на наслідування, формуються моральні норми, відношення до людей, до себе;
- естетичне виховання сприяє розвитку творчих сил дитини, формує естетичний смак.

Молодший шкільний вік

- цілеспрямоване виховання здійснюється в процесі учбової діяльності; важливо формувати властивості особистості.

Підлітковий вік

- найважливішими умовами результативності виховних впливів є їх відповідність думкам, переживанням і почуттям підлітків.

Юнацький вік

- ГОЛОВНИМ є проблема формування життєвої позиції, світогляду, переконань;
- проблема вираження своїх почуттів тощо.

Період зрілості

- ВИХОВАННЯ здійснюється в продуктивній діяльності;
- проблема виховання власних дітей;
- проблема необхідності для інших.

Період старіння

You can't help
getting older,
but you don't have
to get old.

(GEORGE BURNS)

- прийняття свого
життєвого шляху

ЯК ЄДИНО
МОЖЛИВОГО;

- переоцінка
цінностей

МИНУЛОГО;

- ВИНИКНЕННЯ

цілісності
особистості.

Об'єктивні умови та передумови розвитку

- 1) макросоціальні умови
- 2) мікросоціальні умови
- 3) психоматичні умови

Суб'єктивні чинники внутрішньої логіки розвитку (саморозвитку)

- 1) особливості **мотиваційної** сфери;
- 2) особливості формування **свідомості** та **самосвідомості**;
- 3) **активність** дитини (поведінка, діяльність, спілкування).

Узагальнення досліджень у галузі проблематики вікового розвитку людини

- Індивідуальний розвиток є багатозначним процесом, що передбачає різні варіанти і не обов'язково завершується однаково.
- Розвиток людини не обмежується певним періодом: здатність до змін зберігається, хоч і різною мірою, протягом усього життя.
- Індивідуальний розвиток у різних сферах життєдіяльності людини залежить від багатьох факторів, одним з яких є саморозвиток.

Дякую за увагу